

Д. Д. Пархоменка
Навук. кiр. *К. Л. Хазанова*,
канд. фiлал. навук, дацэнт

АНТАНІМІЧНЫЯ ПРЫМЕТНІКІ Ў МОВЕ ТВОРАЎ В АДАМЧЫКА

Антанімія – гэта супрацьпастаўленне слоў па пэўнай семантычнай прыкмеце. Антанімія адлюстроўвае сістэмныя сувязі ў беларускай лексіцы. Як сродкі выражэння кантрасту антонімы часта выкарыстоўваюцца ў мастацкіх тэкстах. Для мастацкага стылю В. Адамчыка характэрна наяўнасць антонімаў як сродкаў рэалізацыі кантрасту – кампазіцыйна-моўнага прыёму арганізацыі і развіцця структуры мастацкага тэксту, заснаванага на супрацьпастаўленні вобразаў і планаў апісання.

Паводле структурных паказчыкаў антонімы, выяўленыя ў мове твораў В. Адамчыка, падзяляюцца на аднакарэнныя і рознакарэнныя. Рознакарэнныя супрацьлеглыя лексічныя адзінкі пашыраныя больш за аднакарэнныя. Увага да моўных рыс твораў В. Адамчыка паказвае распаўсюджанасць антанімічных прыметнікаў. Прыметнікі выражаюць характарыстыку прадметаў і з’яў з боку іх якасцей, прыкмет, уласцівасцей, і часта менавіта ўжыванне прыметнікаў дазваляе вылучыць пэўныя канкрэтныя адметнасці. Спалучэнне антанімічных ад’ектываў у межах адной фразы насычае тэкст асаблівай выразнасцю: *Перад чубком хвойніку ў лагчыне, дзе цягнула некалькі маладых елачак <...>, сашчапіліся густымі разложыстымі вярхамі кусты старога гарэшніку* [1, с. 35]. Антанімічная пара *малады – стары* абіраецца пісьменнікам і пры субстантывацыі: *Пакуль малады – усім прыгодны. А стары – то і сабе абрыдзеш* [1, с. 14]. Прыметнік *стары* ў беларускай мове – полісемант, таму ў творах В. Адамчыка сустракаецца і антанімічная пара *стары – новы*: *А вось ужо відаць і першая Паўлюкова хата, старая груша на надворку, новы частакол* [2, с. 345].

У ролі мастацкіх азначэнняў выступаюць антанімічныя прыметнікі, якія абазначаюць колер: *Белымі плямамі сярод навалу цёмных дрэў яснілі мураванья ды выбеленыя яўрэйскія храмы* [1, с. 31]. Характэрнасць для мовы мастацкага твора вобразных азначэнняў прывяла да выкарыстання антанімічных эпітэтаў: *Яшчэ большай крыўдаю кальнуў у сэрца Імпалеў голас, але як астудзіў гарачую злосць <...> халодны смутак сцяў усю* [1, с. 7]. Прыметнікі з супрацьлеглай семантыкай выкарыстоўваюцца В. Адамчыкам у пераносна-вобразным значэнні: *У чужым жалю было нешта блізкае Хрысці* [1, с. 7]; *Тугі гук едкае сякеры аддаваўся звонкім ляскатам каля рэчкі* [1, с. 7]. Мастацкія азначэнні робяць мову больш экспрэсіўнай: *..чырванеюць буйныя яблыкі ў дробных садках* [3, с. 3].

Такім чынам, у мове твораў В. Адамчыка антанімічныя прыметнікі ўжываюцца часта і садзейнічаюць экспрэсіўнасці і эмацыянальнасці, дапамагаючы больш дакладна перадаць якасці і прыкметы.

Літаратура

- 1 Адамчык, В. У. Год нулявы: раман / В. У. Адамчык. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1983. – 396 с.
- 2 Адамчык, В. У. Пах летніх траў [Электронны рэсурс] / Беларуская палічка. – Рэжым доступу : http://knihi.com/Viacaslau_Adamcyk/Pach_letnich_trau.html. – Дата доступу : 12.11.2019.
- 3 Адамчык, В. У. Дзікі голуб: апавяданні / В. У. Адамчык. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1972. – 189 с.

Я. М. Пархоменка
Навук. кiр. *В. С. Новак*,
д-р фiлал. навук, прафесар

АСАБЛІВАСЦІ АБРАДУ ПАХАВАННЯ СТРАЛЫ Ў ВЁСЦЫ ПЕРАЛЁЎКА ВЕТКАЎСКАГА РАЁНА ГОМЕЛЬСКОЙ ВОБЛАСЦІ

Абрад пахавання стралы бытуе на тэрыторыі Гомельска-Бранска-Чарнігаўскага памежжа. Гэтая абрадавая з’ява – «спецыфічная адметнасць веснавой каляндарна-абрадавай